

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Q. 213. An famulantes possint dominis suis occultè surripere aliquid ad compensandum labo[bo]rem, cui putant non respondere æqualem mercedem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

Q. 213. An famulantes possint dominis suis occultè surripere aliquid ad compensandum laborem, cui putant non respondere æqualem mercedem. R. Non posse, nam *Inn. XI* damnavit hanc 37. prop., *Famuli & famulae domesticæ possunt occultè heris suis surripere, ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt: quæ damnatio ut explicetur, notanda sunt seqq:* 971

§. 1. Possunt omnes, etiam famulantes, uti occultâ compensatione, si adsint conditiones à n. 961. requisitæ, unde per hanc damnationem non restringitur ullus usus licitæ compensationis, nam compensatio hîc damnata semper fuit illicita, quia defuerunt ei conditiones ad licitum usum necessariæ, quia propositio damnata dicebat sufficere, quòd famulus iudicet salarium esse minus quàm operam, hoc autem falsum est, tum quia secundùm dicta n. 962. requiritur, ut hoc sit certum, tum etiam quia licèt labor sit fortè maior, tamen famulus non est ad eum conductus, & ex propria voluntate facit, vel saltem ex spe alterius commodi aut gratiæ.

§. 2. Si famulus iudicans suum salarium esse nimis parvum debeat pecuniam suo domino, v. g. quia acceperat ab eo mutuam, quamvis iste famulus habeat possessionem huius suæ pecuniæ, non ideo potest retinere, quantum putat sibi ultrà deberi, uti cum aliis *Carden. in 2. crisi d. 23. à n. 66.*, quia possessio pecuniæ hîc non facit ad rem, uti in simili notat *Lugo d. 18. n. 10.*, sed pro domino antecedenter ad omne dubium est certa possessio iuris de recipiendo mutuo, quæ debet prævalere, cùm famulus è contrà non habeat possessionem ullius iuris, quo elidatur illa 972

certa possessio domini, ius enim, quod præten-
dit ad maius stipendium, est ad summum tantum
probabile & incertum, quod non elidit certitu-
dinem iuris ad recipiendum mutuum, hinc pra-
xis oppositæ sententiæ secundum *Carden.* est sub-
iecta damnationi.

973 §. 3. Damnatio huius propositionis exten-
ditur etiam ad omnes illos, qui vel alteri labo-
rant, uti varii opifices; vel præstant obsequia, uti
amici, intercessores, internuncii; vel obeunt offi-
cia, uti Consiliiarii, Secretarii, Quæstores, Bellidü-
ces &c., his enim etiam illicita est occulta com-
pensatio, nisi adsint omnes conditiones à n. 961.
allatæ, *Carden.* a. 3. Et speciatim quoad famulos
fartorum, hi faciunt iniuriam, si retineant fra-
gmenta panni, fila serica &c., ut sic compensent
sibi mercedem, quam dicunt satis magnam non
solvi, ita cum communi *Lugo* d. 16. n. 83. Ratio
est, quia merces, quæ communiter datur illis, &
quæ maior non potest ordinariè obtineri, debet
censeri iusta, quantitas enim iustæ mercedis taxa-
tur communi usu & consuetudine, ergo malè di-
cunt talem mercedem non esse iustam. Idem vi-
detur dicendum de fartoribus ipsis seu magistris,
uti rectè *Villal. Dian. & Lugo* n. 85 contra *Sanch.*
& alios, si invitis illis, qui vestes constituunt, reti-
neant eiusmodi reliquias: an; autem hic vel ille
censeatur invitus, iudicari debet ex circumstan-
tiis, quamvis enim plerique reposcant fragmen-
ta, tamen illi, quibus vestes fractæ non reficiun-
tur, sæpe censeri poterunt ea non repetere. Et
quod dictum est de fartoribus, valet de aliis, qui
in aliena materia laborant.

974 §. 4. Ut eiusmodi hominibus sit licita occulta
compen-

compensatio, non sufficit, quòd patent sibi irrogari evidentem injuriam, amor enim proprius facit credi evidens, quod sæpe vix est probabile: imò nec sufficit iudicium Confessarii mediocriter docti, sed requiritur, ut vir valde doctus, multum prudens ac versatus in re morali iudicet certum esse, quòd tali homini fiat injuria: Ratio est, quia difficillimum est iudicare in hac materia ob plurimas circumstantias, quæ possent compensationem illam reddere illicitam, posset enim labor per aliquid aliud esse compensatus, v. g. per favores, spem promotionis, instructionem &c.; posset talis conductus ab initio cessisse juri ad majus stipendium; posset rogasse admitti ad tale servitium, quo casu conventio pro minori pretio esset justa; posset esse talis labor, quem alius libenter subiret pro illo stipendio, & tum etiam censeri debet justum, quamvis esset solito minus. Notat tamen rectè *Carden. n. 65.*, si herus solvat famulo stipendium in rebus, de quibus non contraxerat famulus neque indiget, sed cogitur divendere minori pretio, certum esse, quòd fiat injuria, hinc si adsint reliquæ conditiones, posse uti occultâ compensatione.

§. 5. Si famulus vel alius operarius propter 975
paupertatem coactus sit pacisci pro inæquali stipendio, putat *Pourrè* apud *Steph. t. 4. d. 7. n. 19.* posse occultè compensare sibi, sed oppositum est omnino tenendum, quia hinc nulla domini culpa intervenit, & ipse per contractum cessit juri suo; si tamen aliunde cogatur invitus servire pro inæquali stipendio, rectè docet *Carden. n. 65.* deberi compensationem ab eo, qui coëgit, quia tum non consensit in minus stipendium.

976 §. 6. Si certum sit, quod famulus occupetur in aliis, ad quæ non est conductus, pro his potest stipendium petere, & si aliter obtinere non possit, occultè compensare, uti docent *Nav. Menoch. Castrop. Burgh. cent. 2. cas. 76.* Si tamen volens facit obsequia gratuita, non potest sibi taxare stipendium, sed remuneratio est libera domino, unde non poterit ideo sibi quicquam occultè accipere.

977 §. 7. Si famulus vel alius deserviens etiam ex errore invincibili & bonâ fide, v. g. sequendo consilium Confessarii non satîs docti, subduxit domino aliquid, quod judicabat sibi competere supra salarium, *Carden. n. 79.* dicit teneri hoc restituere, vel ex re accepta, si illam adhuc habeat aut ex illa sit factus ditior, vel saltem ex contractu, nam obligatio, quam inducit contractus, tam diu durat, donec impleatur, sed contractus inter ipsos fuit de ponendo famulatu, v. g. pro decem aureis tantum & non pro duodecim, quos ille famulus sumpsit, ergo semper remanet obligatio famuli ex parte sua complendi contractum, id est, non sumendi duodecim, sed ponendi laborem suum pro illis decem, sicuti dominus maneret semper obligatus ad solvendo decem, quamvis per oblivionem inculpabilem antehac eos aut eorum partem non solvisset. Hæc sententia est vera, si famulus intendit se obligare ad non sumendum amplius, è contrâ si contraxit de decem, tacitè reservando vel non excludendo ius ad amplius, si prudenter censeretur sibi competere, videtur excusandus per bonam fidem, si illud amplius non existat nec inde sit factus ditior.

Plura circa stipendia famulorum, eorumq; erga dominos, ac vicissim dominorum erga ipsos obligationem, videri possunt apud *Dicast. l. 2. t. 2. d. 9. d. 7.*

D U.